

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКЕ ОБЛАСНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ

РІШЕННЯ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ

19 грудня 2017 р.

№ 42-ріш

Справа № 1-26.213/10-2017

**Про порушення законодавства
про захист економічної конкуренції
та накладення штрафу**

Адміністративна колегія Миколаївського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України (надалі – територіальне відділення, Відділення), розглянувши матеріали справи № 1-26.213/10-2017 про порушення законодавства про захист економічної конкуренції публічним акціонерним товариством по газопостачанню та газифікації «Миколаївгаз» (54003, м. Миколаїв, вул. Погранична, 159, код ЄДРПОУ: 05410263) (надалі – ПАТ «Миколаївгаз», Товариство, Відповідач),

ВСТАНОВИЛА:

Розпорядженням адміністративної колегії територіального відділення Антимонопольного комітету України від 02.02.2017 № 10-р за результатами розгляду заяви гр. «*інформація з обмеженим доступом*» (надалі – Заявник 1, Споживач 1) від 29.11.2016 року № 140-Л-07-84 розпочато розгляд справи № 1-26.213/10-2017 за ознаками вчинення ПАТ «Миколаївгаз» порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 2 статті 50, частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», а саме: зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку у вигляді дій, що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

Відповідно до змісту вказаної заяви ПАТ «Миколаївгаз» було проведено періодичну повірку приладу обліку природного газу G-1,6 «Gallus» зав. № 01379838, встановленого у помешканні Споживача 1 (м. Миколаїв, просп. «*інформація з обмеженим доступом*»)), за результатами якої вказаний прилад обліку Товариством було визнано непридатним для подальшого використання. Окрім того, Споживачеві було повідомлено про необхідність купівлі нового приладу обліку за власний рахунок. На думку Заявника 1, такі дії Товариства призводять до ущемлення її прав та інтересів, а саме – необхідності понесення додаткових фінансових витрат на придбання лічильника природного газу.

Також у ході розгляду справи, у відповідності з пунктом 19 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19.04.1994 №5, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 06.05.1994 за №90/299, (із змінами та доповненнями) до матеріалів справи було долучено заяву гр. «*інформація з обмеженим доступом*» (вх. № 140-С-07/24 від 13.03.2017 року) (надалі – Заявник 2, Споживач 2), яка мешкає за адресою: м.

Миколаїв, вул. «(інформація з обмеженим доступом)». У своїй заяві гр. «(інформація з обмеженим доступом)» повідомила про схожі дії ПАТ «Миколаївгаз» під час проведення чергової перевірки лічильника газу, встановленого у її помешканні.

Окрім того, фактичні обставини, які свідчили про наявність у діях Товариства ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції, що призводять до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку, встановлені Відділенням під час здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції шляхом проведенням дослідження товарних ринків, зокрема, у газовій сфері: надання послуг з розподілу природного газу та його постачання.

Відділенням за результатами комплексного та всебічного аналізу повідомленої заявниками інформації, дослідження пояснень та документів, наданих Товариством, а також нормативно-правової бази та роз'яснень компетентних державних органів, з'ясовано наступне.

ПАТ "Миколаївгаз" є юридичною особою з дати його державної реєстрації, діє на підставі Статуту у новій редакції, затвердженого загальними зборами акціонерів 11.04.2016 року, згідно Протоколу № 11.

Відповідно до Статуту предметом діяльності Товариства, є:

- **розподіл природного, нафтового газу та газу (метану) вугільних родовищ.** Розподілення газоподібного палива через місцеві (локальні) трубопроводи. Торгівля газом через місцеві (локальні) трубопроводи;

- **транспортування природного, нафтового газу та газу (метану) вугільних родовищ трубопроводами та їх розподіл.**

До **01.07.2015** на території Миколаївської області діяльність з постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за **регульованим тарифом здійснювало ПАТ "Миколаївгаз" на підставі ліцензії від 25.08.2010 АВ №527273.**

Цей же суб'єкт господарювання здійснював і діяльність з розподілу природного, нафтового газу та газу (метану) вугільних родовищ на підставі ліцензії НКРЕ України від 25.08.2010 №52767.

Виходячи з наведеного, до **01.07.2015** ПАТ "Миколаївгаз" мало **подвійний статус, а саме: газопостачального та газорозподільного підприємства.**

Згідно пункту 2 статті 37 глави 5 Закону України «Про ринок природного газу» **оператор газорозподільної системи провадить діяльність з розподілу природного газу на підставі ліцензії, що видається Регулятором.**

Положення Кодексу газорозподільних систем, затвердженого постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, від 30.09.2015 № 2494, (надалі – Кодекс ГРС, Кодекс газорозподільних систем), надають наступне визначення **оператора газорозподільної системи (надалі - Оператор ГРМ)** – суб'єкт господарювання, що на підставі ліцензії здійснює діяльність з розподілу природного газу газорозподільною системою, яка знаходиться у його власності або користуванні відповідно до законодавства, та здійснює щодо неї функції оперативно-технологічного управління.

Рішенням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, (надалі – НКРЕКП, Комісія) від 28.05.2015 анульовано ліцензію ПАТ «Миколаївгаз» АВ №527273 на право провадження господарської діяльності з постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за регульованим тарифом з 01.07.2015.

Відповідно до листа НКРЕКП від 09.07.2015 №6697/16/61-15, розміщеного на офіційному веб-сайті Комісії, **єдиним ліцензіатом з постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за регульованим тарифом на території м. Миколаєва та Миколаївської області з 01.07.2015 є товариство з обмеженою**

відповідальністю "Миколаївгаз збут", яке надає такі послуги відповідно до Ліцензії № 299027, серії АЕ, виданої НКРЕКП 12.06.2015.

Згідно постанови від 09.04.2015 №1228 НКРЕКП було прийнято рішення про видачу ліцензії на розподіл природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ ПАТ «Миколаївгаз» на території м. Миколаїв та Миколаївської області в зоні розташування розподільних газопроводів, що перебувають у власності та користуванні Товариства, терміном дії з 14.04.2015 по 13.04.2020 року. Таким чином, зазначений вид діяльності Товариство здійснює на підставі ліцензії від 09.04.2015 №1228.

Відповідно до абзацу дванадцятого статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» суб'єкт господарювання – це юридична особа, незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, чи фізична особа, що здійснює діяльність з виробництва, реалізації, придбання товарів, іншу господарську діяльність.

Виходячи із наведених положень законодавства, ПАТ «Миколаївгаз», у розумінні положень нормативно-правових актів, якими врегульовано діяльність суб'єкта господарювання у сфері надання послуг з розподілу природного газу, є оператором ГРМ.

Отже, ПАТ «Миколаївгаз» є суб'єктом господарювання у розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції», тобто на нього поширюється дія цього Закону.

За результатами дослідження, здійсненого відповідно до Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 05.03.2002 №49-р, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 01.04.2002 за №317/6605, (надалі – Методика) з метою з'ясування підстав для визнання монопольного становища ПАТ «Миколаївгаз» відповідно до статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції», територіальним відділенням здійснено дослідження ринку, на якому наразі діє Відповідач, та з'ясовано наступне.

Нормативно-правове регулювання відносин, що виникають на ринку розподілу природного газу між газорозподільними підприємствами та споживачами їх послуг, здійснюється на підставі наступних законодавчих актів: Кодексу ГРС; Закону України «Про ринок природного газу»; Закону України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу»; Правил постачання природного газу, затверджених постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, від 30.09.2015 №2496 (надалі – Правила постачання природного газу); Порядку подання засобів вимірювальної техніки на періодичну повірку, обслуговування та ремонт, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 8 липня 2015 р. № 474 (набрав чинність 01.01.2016 року) (надалі – Порядок подання ЗВТ на повірку та ремонт, Порядок № 474).

Відділенням було проведено системний аналіз термінів, норм та положень наведених законодавчих актів та встановлено наступне.

Згідно пункту 1 статті 2 розділ 1 Кодексу ГРС оператор ГРМ здійснює діяльність з розподілу природного газу на підставі ліцензії, яка видається Регулятором.

Умови провадження господарської діяльності з розподілу природного газу, газу (метану) вугільних родовищ регламентуються Ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з розподілу природного газу, газу (метану) вугільних родовищ, затвердженими Постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 13.01.2010 №12, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 15.01.2010 за №29/17324 (надалі – Ліцензійні умови з розподілу).

Положення пункту 1.3 Ліцензійних умов з розподілу надають наступні визначення таким термінам:

- **газорозподільне підприємство** – суб'єкт господарювання, що здійснює діяльність з розподілу газу шляхом його транспортування розподільними трубопроводами, які перебувають у його власності чи користуванні;

- **газорозподільні мережі (розподільні газопроводи)** – майновий виробничий комплекс, який складається з організаційно і технологічно пов'язаних об'єктів, призначених для транспортування газу від газорозподільних станцій до споживачів;

- **розподіл (транспортування газу розподільними трубопроводами)** – вид господарської діяльності з надання послуг з транспортування газу розподільними трубопроводами замовникам, що проводиться ліцензіатом відповідно до Ліцензійних умов за встановленими законодавством України правилами ціноутворення та на певній географічній території, з метою його доставки споживачам;

- **споживач газу** – юридична особа, фізична особа - підприємець або фізична особа (населення), яка отримує газ відповідно до договору про постачання газу та використовує його на власне споживання як паливо, сировину та/або на виробничо-технологічні потреби (далі - споживач);

- **територія провадження ліцензіатом господарської діяльності з розподілу газу** – територія, межі якої та схема розподільних газопроводів, що перебувають у власності чи користуванні ліцензіата, нанесені на географічну карту місцевості.

Абзац тринадцятий статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» та пункт 1.3 Методики надає визначення "**товару**" – будь-який предмет господарського обороту, в тому числі продукція, роботи, послуги, документи, що підтверджують зобов'язання та права (зокрема цінні папери).

Таким чином, товаром у даному дослідженні є послуги з розподілу природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ за регульованим тарифом.

Основними споживачами цього товару є юридичні особи, фізичні особи-підприємці та фізичні особи, які відповідно до договору користуються послугами з розподілу природного газу.

Пунктом 1.3. Методики визначено ринок товару (товарний ринок) – сфера обороту товару (взаємозамінних товарів), на який протягом певного часу і в межах певної території є попит і пропозиція.

У пункті 5.1. Методики зазначено, що **товарні межі ринку** визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.

Товарними межами ринку за показниками взаємозамінності, подібності призначення, споживчих властивостей, умов використання товару, у даній справі є **послуги з розподілу природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ. Цей товар не має замінників.**

Відповідно до пункту 7.1. Методики часові межі ринку визначаються як проміжок часу, протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями (постачальниками, виробниками) і споживачами утворює ринок товару із сталою структурою.

Часовими межами ринку визначено період: **з січня 2015 року по теперішній час 2017 року** – проміжок часу, протягом якого залишались незмінні структура ринку, співвідношення попиту та пропозиції на ньому.

Територіальними межами ринку, який досліджувався, є територія Миколаївської області, на якій розташовані розподільні газопроводи, що перебувають у користуванні ПАТ «Миколаївгаз».

Бар'єрами для вступу на даний ринок потенційних конкурентів є, зокрема: економічні обмеження, пов'язані з необхідністю залучення значних фінансових ресурсів для придбання відповідного обладнання з метою організації надання послуг з розподілу природного газу. Окрім того, положеннями ліцензійних умов провадження господарської діяльності з розподілу природного газу, газу (метану) вугільних родовищ та виданої

Товариству ліцензії передбачено, що ПАТ «Миколаївгаз» є єдиним суб'єктом господарювання, який здійснює розподіл природного газу в територіальних межах м. Миколаїв та Миколаївської області. Тобто, існують адміністративні бар'єри для вступу на ринок інших суб'єктів господарювання.

Отже, відповідно до абзацу другого частини першої статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції», ПАТ «Миколаївгаз» є таким, що з січня 2015 року по теперішній час 2017 року в територіальних межах міста Миколаєва та Миколаївської області, де розташовані мережі, що належать або використовуються (експлуатуються) Товариством, **займає монопольне (домінуюче) становище на ринку розподілу природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ, оскільки на цьому ринку в нього немає жодного конкурента.**

Відділенням, з метою надання правої оцінки діям Товариства, про які повідомляли заявники, було проведено аналіз відповідних положень нормативно-правових актів, якими врегульована процедура проведення газорозподільним підприємством перевірки та ремонту приладів обліку природного газу, зокрема і приладів обліку, що перебувають у власності споживачів.

Відповідно до термінів, наведених у статті 1 Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність», періодична перевірка засобів вимірювальної техніки – перевірка, що проводиться протягом періоду експлуатації засобів вимірювальної техніки через встановлений проміжок часу (міжповірочний інтервал).

Частинами першою та четвертою статті 17 вказаного Закону (в редакції Закону № 2119-VIII від 22.06.2017) визначено, що законодавчо регульовані засоби вимірювальної техніки, що перебувають в експлуатації, підлягають періодичній перевірці та перевірці після ремонту.

Відповідальність за своєчасність проведення періодичної перевірки, обслуговування та ремонту (у тому числі демонтаж, транспортування та монтаж) засобів вимірювальної техніки (результати вимірювань яких використовуються для здійснення розрахунків за спожиті для побутових потреб електричну енергію і газ), що є власністю фізичних осіб, спільною власністю співвласників багатоквартирного будинку, покладається на суб'єктів господарювання, що надають послуги з електро- і газопостачання.

Періодична перевірка засобів вимірювальної техніки (результати вимірювань яких використовуються для здійснення розрахунків за спожиті електричну енергію і газ), проводиться за рахунок тарифів на електро- і газопостачання або за рахунок постачальника послуг комерційного обліку.

Аналогічні положення, якими врегульована процедура проведення перевірки, обслуговування та ремонту засобів вимірювальної техніки, викладені у редакції Закону до набуття чинності змін, внесених згідно Закону України «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання» № 2119-VIII від 22.06.2017 року.

Так, відповідно до частини першої статті 17 Закону (до змін, внесених Законом № 2119-VIII від 22.06.2017), законодавчо регульовані засоби вимірювальної техніки, що перебувають в експлуатації, підлягають періодичній перевірці та перевірці після ремонту.

Відповідно до частини четвертої цього Закону (до змін, внесених Законом № 2119-VIII від 22.06.2017), періодична перевірка, обслуговування та ремонт (у тому числі демонтаж, транспортування та монтаж) засобів вимірювальної техніки (результати вимірювань яких використовують для здійснення розрахунків за спожиті для побутових потреб електричну і теплову енергію, газ і воду), що є власністю фізичних осіб, здійснюється за рахунок суб'єктів господарювання, що надають послуги з електро-, тепло-, газо- і водопостачання.

¹
Пунктом 16¹ Правил надання населенню послуг з газопостачання, що затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 09.12.1999 року № 2246 (втратили чинність 16.07.2016 року відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 442 від 13.07.2016 року) (надалі – Правила № 2246) передбачено, що періодична перевірка лічильників газу, їх

технічне обслуговування та пов'язаний з такою перевіркою ремонт (у тому числі демонтаж, транспортування та монтаж) проводиться за рахунок газорозподільного підприємства.

У разі справності лічильника газу після проведення його перевірки або ремонту газорозподільне підприємство зобов'язане встановити його протягом двох місяців з моменту зняття.

У разі, коли лічильник газу, що перебуває у власності споживача, визнано в установленому порядку непридатним до подальшої експлуатації та ремонту, розрахунки із споживачем здійснюються протягом двох місяців з дня письмового повідомлення газорозподільним підприємством споживачеві про визнання лічильника газу непридатним до експлуатації та ремонту, відповідно до середньомісячного (середньодобового) обсягу споживання природного газу за аналогічний період (опалювальний або міжопалювальний) попереднього року або фактичний період споживання (опалювальний або міжопалювальний), якщо він становить менш як шість місяців, **а в подальшому - відповідно до встановлених норм споживання та вимог Закону України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу».**

Пунктами 6 та 14 Порядку подання ЗВТ, який набрав чинності з 01.01.2016 року на перевірку та ремонт передбачено, що періодична перевірка, **обслуговування та ремонт** (у тому числі демонтаж, транспортування та монтаж) **засобів вимірювальної техніки** здійснюються за рахунок виконавців.

Після проведення періодичної перевірки або ремонту виконавець у строк, зазначений в акті про демонтаж засобу вимірювальної техніки, забезпечує транспортування засобу вимірювальної техніки для його монтажу.

Таким чином, виходячи з вимог нормативно-правових актів, періодична перевірка лічильників газу, їх технічне обслуговування та пов'язаний з такою перевіркою ремонт, має проводитись за рахунок ПАТ «Миколаївгаз».

В той же час, законодавство не обмежує газорозподільне підприємство у виборі місця проведення та способу такого ремонту (власними силами, або з залученням інших осіб, тощо).

Окрім того, главою 8 розділу X Кодексу газорозподільних систем визначено порядок періодичної перевірки засобів вимірювальної техніки, що належать побутовим споживачам.

Так, згідно з положеннями пункту 4 глави 8 розділу X Кодексу на період зняття лічильника газу для проведення періодичної перевірки оператор газорозподільної системи (надалі – оператор ГРМ) **встановлює лічильник газу з обмінного фонду** (у разі якщо лічильник газу належав Оператору ГРМ, встановлений на його місце лічильник з обмінного фонду Оператора ГРМ стає розрахунковим, що оформлюється відповідним актом, та в подальшому, розрахунки із споживачем здійснюються згідно з його показаннями).

У разі, якщо замість тимчасово вилученого лічильника газу неможливо встановити інший, розрахунки зі споживачем здійснюються залежно від середньомісячного (середньодобового) обсягу споживання природного газу за аналогічний період (опалювальний або міжопалювальний) попереднього року або фактичний період споживання (опалювальний або міжопалювальний), якщо він становить менш як шість місяців.

У разі справності лічильника газу після проведення його перевірки або ремонту Оператор ГРМ зобов'язаний встановити його протягом двох місяців з дати зняття.

Положеннями підпункту 3 пункту 4 глави 8 розділу X Кодексу, **які діяли до набрання чинності (29.11.2016 року) постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг № 1418 від 11.08.2016 року,** визначено, що у разі якщо лічильник газу, що перебуває у власності споживача, визнано в установленому законодавством порядку непридатним до подальшої експлуатації та ремонту, розрахунок спожитого об'єму природного газу здійснюється протягом **двох місяців** з дня письмового повідомлення Оператором ГРМ споживача про визнання

лічильника газу непридатним до експлуатації та ремонту **відповідно до середньомісячного (середньодобового) обсягу споживання природного газу за аналогічний період (опалювальний або міжопалювальний) попереднього року або фактичний період споживання (опалювальний або міжопалювальний), якщо він становить менш як шість місяців, а в подальшому відповідно до встановлених норм споживання та вимог Закону України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу» (надалі – Закон про комерційний облік).**

Статтею 2 Закону України про комерційний облік визначено, що постачання природного газу здійснюється **за умови його комерційного обліку.** Так, для населення, що проживає у квартирах та приватних будинках, у яких природний газ використовується:

- комплексно, у тому числі для опалення, - з 1 січня 2012 року;
- для підігріву води та приготування їжі - з 1 січня 2016 року;
- тільки для приготування їжі - з 1 січня 2018 року;
- для інших споживачів - з 1 липня 2011 року.

Відповідно до положень статті 6 цього Закону, суб'єкти господарювання, що здійснюють розподіл природного газу на відповідній території, зобов'язані забезпечити встановлення лічильників газу для населення, що проживає у квартирах та приватних будинках, в яких газ використовується:

- комплексно, у тому числі для опалення, - до 1 січня 2012 року;
- для підігріву води та приготування їжі - до 1 січня 2016 року;
- тільки для приготування їжі - до 1 січня 2018 року.

У разі не встановлення населенню у строки, зазначені у цьому підпункті, лічильників газу з вини суб'єктів господарювання, що здійснюють розподіл природного газу на відповідній території, **припинення розподілу природного газу таким споживачам забороняється, а його облік до моменту встановлення лічильників газу здійснюється за нормами споживання, встановленими Кабінетом Міністрів України.**

Таким чином, вищенаведеними нормами законодавства чітко встановлено, що постачання природного газу здійснюється за умови його комерційного обліку. При цьому, виходячи із положень статті 6 Закону, відповідальність за забезпечення такого обліку у визначені законодавством строки покладається саме на газорозподільне підприємство.

Крім того, положення вказаної статті передбачають заборону припинення газопостачання споживачів **у разі не встановлення їм газових лічильників з вини газорозподільного підприємства, а саме споживачам:** що споживають газ комплексно, у тому числі для опалення - з 1 січня 2012 року; що споживають газ для підігріву води та приготування їжі - з 1 січня 2016 року, та які споживають газ тільки для приготування їжі - з 1 січня 2018 року.

Оскільки Кодексом передбачено, що Оператор ГРМ зобов'язаний встановити газовий лічильник протягом двох місяців з дати його зняття на періодичну перевірку, а Законом про комерційний облік **визначені категорії споживачів**, яким постачання природного газу можливе тільки за умов його комерційного обліку, Товариство повинно вжити заходи щодо забезпечення комерційного обліку природного газу для таких споживачів у визначені законодавством строки.

Виходячи з наведеного, у разі визнання в установленому законодавством порядку непридатним до подальшої експлуатації газових лічильників вказаної категорії побутових споживачів, **газорозподільне підприємство зобов'язане забезпечити комерційний облік газу у таких споживачів (встановити новий або відремонтувати існуючий газовий лічильник) за власні кошти, керуючись вимогами вищенаведеного Закону.**

Окремо слід наголосити, що зазначене також стосується і тих лічильників газу, які є власністю споживачів, тобто придбані за власні кошти та були визнані газорозподільним підприємством у встановленому законодавством порядку непридатними до подальшої експлуатації та ремонту. Тобто, споживачі природного газу, придбавши за власний рахунок

лічильник природного газу, здійснюють розрахунки за надані послуги з розподілу природного газу та його споживання у відповідності до норм та положень законодавства у сфері газопостачання, зокрема, і вимог Закону України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу», якими, до речі, обов'язок щодо забезпечення різних категорій споживачів лічильниками газу покладено на газорозподільне підприємство.

Таким чином, виходячи з вимог нормативно-правових актів, які діяли до набрання чинності (29.11.2016 року) постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг № 1418 від 11.08.2016 року ПАТ «Миколаївгаз», у разі визнання, за результатами періодичної повірки, лічильника газу споживача непридатним до подальшої експлуатації, **зобов'язано, провести ремонт такого лічильника за рахунок Товариства**, а у разі, якщо за його рішенням, проведення такого ремонту недоцільне, **безоплатно встановити новий газовий лічильник, тобто виконати вимоги Закону України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу», у визначені статтею 6 цього Закону строки, а саме – забезпечити встановлення лічильників газу для населення, що проживає у квартирах та приватних будинках, в яких газ використовується:**

- комплексно, у тому числі для опалення, - до 1 січня 2012 року;
- для підігріву води та приготування їжі - до 1 січня 2016 року;
- тільки для приготування їжі - до 1 січня 2018 року.

Зазначене також підтверджується роз'ясненнями Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (надалі – НКРЕКП), які були надані на запит Антимонопольного комітету України листом від 23.08.2016 року № 8641/16.32/7-16, під час дослідження питань, пов'язаних з правомірністю дій ПАТ «Дніпропетровськгаз» при проведенні повірки засобів обліку побутових споживачів.

Вказаним листом НКРЕКП повідомляє про покладання законодавчого обов'язку здійснювати повірку і ремонт засобів вимірювальної техніки на суб'єктів господарювання, які здійснюють надання послуг з газопостачання.

У відповіді, зокрема, надано інформацію щодо структури тарифу на розподіл природного газу для ПАТ «Дніпропетровськгаз», у якій передбачено елементи витрат, зокрема «повірка та ремонт лічильників» та «встановлення лічильників газу населенню». Також, у листі наведені роз'яснення НКРЕКП щодо вимог окремих нормативно-правових актів, які регулюють взаємовідносини між побутовими споживачами та газорозподільними підприємствами, що були предметом дослідження.

НКРЕКП листом від 12.12.2016 року № 13372/16.3.2/7-16 повідомило Антимонопольний комітет України про внесення змін до положень Кодексу ГРС, якими з 29.11.2016 року врегульовано процедуру ремонту та заміни приладів обліку, які є власністю побутових споживачів.

Листом від 02.03.2016 року № 1966/16.3.2/7-16 НКРЕКП у відповідь на звернення депутата Дніпродзержинської міської ради VII скликання Іванченко А.Г. були викладені пояснення аналогічного змісту, та наведено такий висновок: *«...за рахунок газорозподільного підприємства здійснюються роботи, пов'язані з періодичною повіркою, обслуговуванням та ремонтом лічильників газу (в тому числі демонтаж, транспортування та монтаж) та у випадку визнання лічильника газу споживача непридатним до подальшої експлуатації та ремонту, а також після закінчення двомісячного терміну з дня письмового повідомлення про його непридатність, встановлення такому споживачу нового лічильника газу за умови споживання ним природного газу комплексно, у тому числі для опалення, а також для підігріву води та приготування їжі має відбуватись за рахунок газорозподільного підприємства»* (мова оригіналу).

Зазначені висновки знайшли своє відображення у законодавчих змінах, які були внесені постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики

та комунальних послуг № 1418 від 11.08.2016 року до положень Кодексу газорозподільних систем **та набрали чинності з 29.11.2016 року.**

Так, відповідно до пункту 1 глави 8 розділу X Кодексу періодична повірка (у тому числі демонтаж, транспортування, монтаж, технічне обслуговування та пов'язаний з такою повіркою ремонт) лічильників газу, які встановлені для розрахунків за спожитий природний газ побутовими споживачами (населенням) для їх побутових потреб, здійснюється за рахунок Оператора ГРМ **незалежно від того, чи є він власником ЗВТ.**

Пунктами 4 та 5 глави 8 розділу X Кодексу визначено наступне:

«На період зняття лічильника газу для проведення періодичної повірки Оператор ГРМ встановлює лічильники газу з обмінного фонду. При цьому:

1) якщо знятий лічильник газу належав Оператору ГРМ, встановлений на його місце лічильник газу з обмінного фонду Оператора ГРМ стає розрахунковим, що оформлюється відповідним актом, та надалі розрахунки зі споживачем здійснюються згідно з його показаннями;

2) якщо лічильник газу, **що перебуває у власності побутового споживача**, пройшов періодичну повірку, що підтверджується відповідним органом у сфері метрології та метрологічної діяльності, Оператор ГРМ зобов'язаний встановити його замість тимчасово встановленого лічильника газу з обмінного фонду протягом двох місяців з дати його зняття;

3) якщо лічильник газу, **що перебуває у власності побутового споживача, визнаний відповідним органом у сфері метрології та метрологічної діяльності непридатним до подальшої експлуатації, рішення про доцільність його ремонту приймає Оператор ГРМ, ураховуючи технічні та економічні чинники. У разі прийняття Оператором ГРМ рішення про доцільність ремонту Оператор ГРМ зобов'язаний встановити відремонтований лічильник газу побутового споживача замість тимчасово встановленого лічильника газу з обмінного фонду протягом двох місяців з дати його зняття. У разі прийняття Оператором ГРМ рішення про недоцільність проведення ремонту лічильника газу Оператор ГРМ зобов'язаний протягом п'ятнадцяти робочих днів після результатів проведення періодичної повірки (але не пізніше двомісячного строку після зняття лічильника газу на періодичну повірку) безкоштовно встановити власний розрахунковий лічильник газу (типорозміром не більше лічильника газу побутового споживача) для подальших комерційних розрахунків і в цей самий строк повернути побутовому споживачу його лічильник газу та письмово повідомити споживача про результати проведення періодичної повірки і прийняте рішення щодо недоцільності ремонту лічильника газу. У такому разі побутовий споживач не може відмовитись від встановлення лічильника газу Оператора ГРМ.**

У разі, якщо на період зняття лічильника газу на періодичну повірку неможливо встановити інший, розрахунки зі споживачем здійснюються залежно від середньомісячного (середньодобового) обсягу споживання природного газу за аналогічний період (опалювальний або міжопалювальний) попереднього року або фактичний період споживання (опалювальний або міжопалювальний), якщо він становить менше шести місяців. При цьому:

1) якщо знятий на періодичну повірку лічильник газу перебуває у власності Оператора ГРМ, Оператор ГРМ зобов'язаний протягом двомісячного строку з дати зняття лічильника за власний рахунок забезпечити встановлення розрахункового лічильника газу на місце знятого лічильника газу;

2) якщо лічильник газу, **що перебуває у власності побутового споживача**, пройшов періодичну повірку, що підтверджується відповідним органом у сфері метрології та метрологічної діяльності, Оператор ГРМ зобов'язаний встановити його протягом двох місяців з дати його зняття;

3) **якщо лічильник газу, що перебуває у власності побутового споживача, визнаний відповідним органом у сфері метрології та метрологічної діяльності непридатним до**

подальшої експлуатації, рішення про доцільність його ремонту приймає Оператор ГРМ, враховуючи технічні та економічні чинники. У разі прийняття Оператором ГРМ рішення про доцільність ремонту Оператор ГРМ зобов'язаний встановити відремонтований лічильник газу побутового споживача протягом двох місяців з дати його зняття. У разі прийняття Оператором ГРМ рішення про недоцільність проведення ремонту лічильника газу Оператор ГРМ зобов'язаний протягом п'ятнадцяти робочих днів після результатів проведення періодичної перевірки (але не пізніше двомісячного строку після зняття лічильника газу на періодичну перевірку) **безкоштовно встановити власний розрахунковий лічильник газу (аналогічного типорозміру)** для подальших комерційних розрахунків і в цей самий строк повернути побутовому споживачу його лічильник газу та письмово повідомити споживача про результати проведення періодичної перевірки і прийняте рішення щодо недоцільності ремонту лічильника газу. У такому разі побутовий споживач не може відмовитись від встановлення лічильника газу Оператора ГРМ» (мова оригіналу).

Підсумовуючи наведене, територіальне відділення приходить до висновку, що до **29.11.2016 року**, ПАТ «Миколаївгаз», у разі визнання, за результатами періодичної перевірки, лічильників газу споживачів непридатним до подальшої експлуатації, **зобов'язано, провести ремонт такого лічильника за власний рахунок**, а у разі, якщо за його рішенням, проведення такого ремонту недоцільне, **безоплатно встановити новий газовий лічильник, споживачам, що використовують газ комплексно**, у тому числі для опалення, а також для підігріву води та приготування їжі. При цьому, що стосується забезпечення комерційного обліку у споживачів, які споживають газ лише для приготування їжі, Товариство, до набрання чинності положень постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг № 1418 від 11.08.2016, мало виконати вказане законодавчо визначене зобов'язання у строк до 01.01.2018 року.

В той же час, виходячи з внесених законодавчих змін, з 29.11.2016 року у разі прийняття рішення про недоцільність ремонту лічильника газу вказаної категорії споживачів, Товариство, як Оператор ГРМ, має за власний рахунок встановити розрахунковий прилад обліку на об'єкті газоспоживання, у тому числі і тих споживачів, які використовують газ тільки для приготування їжі.

Окрім того, аналогічні дії ПАТ «Дніпропетровськгаз» щодо перекладання на побутових споживачів (що споживають газ комплексно, у тому числі для опалення - з 1 січня 2012 року; що споживають газ для підігріву води та приготування їжі - з 1 січня 2016 року) витрат із забезпечення комерційного обліку природного газу, в той час, коли законодавством передбачено забезпечення комерційного обліку природного газу для таких споживачів за рахунок газорозподільного підприємства, рішенням адміністративної колегії Дніпропетровського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України від 22.09.2016 року № 30/01-14/06-16 у справі 21/06-03-1/16 були визнані порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченим пунктом другим статті 50 та частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

Правомірність висновків Дніпропетровського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України була підтверджена судами усіх інстанцій. Так, Постановою Вищого господарського суду України від 10.10.2017 року у справі № 904/10493/16 Рішенням господарського суду Дніпропетровської області від 05.01.2017 та постановою Дніпропетровського апеляційного господарського суду від 02.03.2017 зі справи № 904/10493/16 залишено без змін, а касаційну скаргу публічного акціонерного товариства по газопостачанню та газифікації «Дніпропетровськгаз» - без задоволення.

Таким чином, газорозподільне підприємство, не забезпечуючи ремонт лічильника природного газу споживача та перекладаючи обов'язок щодо встановлення нового приладу обліку на споживачів, у тому числі тих, у яких вже був встановлений газовий лічильник, який перебуває у їх власності, намагається забезпечити за їх рахунок виконання власних законодавчо визначених обов'язків щодо комерційного обліку природного газу.

За результатами аналізу повідомлених Заявником 1 інформації та наданих пояснень, Відділенням з'ясовані наступні фактичні обставини.

Гр. «(інформація з обмеженим доступом)» є споживачем природного газу за адресою: м. Миколаїв, просп. «(інформація з обмеженим доступом)», номер особового рахунку № 1000177169, та належить до категорії споживачів, які використовують газ тільки для приготування їжі.

За інформацією наданою, ПАТ «Миколаївгаз» листом від 22.12.2016 року № Мк007-ЛВ-10244-1216, лічильник газу Gallus G-1,6 зав. № 01379838 було встановлено за адресою Споживача - 23.08.2006 року за **рахунок самого споживача**. Вказаний лічильник перебуває у власності споживача – гр. «(інформація з обмеженим доступом)».

07.11.2016 року Товариством за адресою Заявника 1 було проведено роботи по демонтажу зазначеного лічильника з метою проведення його періодичної повірки, що підтверджується Актом демонтажу побутового лічильника газу (ПЛГ) на повірку № 021437 від 07.11.2016 року.

10.11.2016 року державним підприємством «Миколаївський науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації» (надалі – ДП «Миколаївстандартметрологія») було проведено повірку лічильника газу споживача. Відповідно до даних Протоколу повірки лічильника газу № 13914 від 10.11.2016 року та Довідки про непридатність законодавчо регульованого засобу вимірювальної техніки № 3843 від 10.11.2016 року, побутовий лічильник газу Gallus G-1,6 зав. № 01379838 (виробник – Actaris) було визнано непридатним для подальшого використання з причин перевищення допустимих значень відносної похибки.

Результати повірки вказаного приладу обліку було відображено ПАТ «Миколаївгаз» у Акті технічного аналізу лічильника газу № 5540 б/д. При цьому, у пункті 4 вказаного акту, який містить інформацію щодо результатів державної повірки/перевірки лічильника зазначено: **«ремонт не рекомендований, заміна на новий»** (мова оригіналу).

Відповідно до Акту № 5540 від 25.11.2016 року лічильник було повернуто гр. «(інформація з обмеженим доступом)» разом з Довідкою про непридатність засобу вимірювальної техніки ДП «Миколаївстандартметрологія» № 3843.

При цьому, як повідомляє у своїх поясненнях Заявник 1, йому було повідомлено, що його лічильник непридатний для подальшого експлуатації та не підлягає ремонту. У зв'язку з чим, йому необхідно придбати новий лічильник газу протягом 10-днів.

Крім того, листом від 03.01.2017 року (вх. № 140-03/08 від 04.01.2017 року) гр. «(інформація з обмеженим доступом)» було додатково повідомлено територіальне відділення **про те, що працівниками ПАТ «Миколаївгаз» під час повернення лічильника газу не було проінформовано про можливість здійснення його безкоштовного ремонту, а ні в усній, а ні в письмовій формі.** Цим же листом Заявником 1 вкотре було зазначено про повідомлення з боку Товариства щодо необхідності придбання нового приладу обліку газу за власний рахунок.

В свою чергу, на запит територіального відділення від 07.12.2016 року № 1-292/80-1799 щодо визнання процедури проведення повірки встановленого у Заявника 1 приладу обліку, Товариство листом від 22.12.2016 року № Мк007-ЛВ-10244-1216 надало наступні пояснення.

Рішення про непридатність лічильника газу Gallus G-1,6 зав. № 01379838 було прийнято ДП «Миколаївстандартметрологія» у відповідності до нормативно-правових актів у сфері метрології, зокрема, ДСТУ 3336-96 «Лічильники газу побутові. Загальні технічні вимоги», ДСТУ 2708:2006 «Метрологія. Повірка засобів вимірювальної техніки. Організація і порядок проведення».

Цим же листом ПАТ «Миколаївгаз» зазначено, що рішення про неможливість (недоцільність) здійснення ремонту вказаного лічильника газу приймалось фахівцями ПАТ «Миколаївгаз» відповідно до положень Кодексу газорозподільних систем та виходячи із значень похибок лічильника газу, отриманих при повірці, характер яких свідчить, що

причиною виходу з ладу є поломка вимірювального механізму, який не підлягає ремонту. Тобто, як зазначає Товариство, ремонт лічильника передбачає виключно заміну вимірювального механізму. **Вартість заміни вимірювального механізму складає близько 70-75% вартості нового лічильника газу.**

При цьому, на запитання територіального відділення щодо можливості подальшого використання лічильника Заявника 1 в якості розрахункового, за умови здійснення його ремонту, Товариство вищенаведеним листом надало наступну відповідь:

«можливе подальше використання лічильника газу в якості приладу за умови його ремонту. Так як лічильник газу є власністю споживача гром. «(інформація з обмеженим доступом)», то всі роботи, які пов'язані з зняттям пломби заводу – виробника лічильника та його розбирання, проводяться лише за письмовою згоди абонента.

Станом на момент надання цієї відповіді гром. «(інформація з обмеженим доступом)» не звертався до товариства щодо проведення ремонту лічильника газу Галлус-2000- U G1,6 «Актаріс» зав. № U01379838» (мова оригіналу).

Окрім того, ПАТ «Миколаївгаз» зазначило, що під час повернення Заявнику 1 лічильника, йому було запропоновано **або передати лічильник до відділу лабораторних вимірювань управління метрології ПАТ «Миколаївгаз» на безкоштовний ремонт, або придбати новий лічильник газу за власні кошти.**

Як вже було зазначено вище, вказані пояснення Товариства не підтверджуються інформацією, повідомленою споживачем та спростовуються фактичними обставинами, з'ясованими у ході розгляду Заяви.

Листом від 27.01.2017 року № Мк007-ЛВ-1426-0117 ПАТ «Миколаївгаз» було надано копії звернень гр. «(інформація з обмеженим доступом)» від 25.01.2017 року та 26.01.2017 року, відповідно до змісту яких Заявник 1 звертає увагу Товариства на: відсутність будь-яких повідомлень з боку ПАТ «Миколаївгаз» щодо можливості здійснення ремонту її лічильника та/або необхідності такого ремонту. Окрім того, Споживач 1 зазначає, що у зв'язку з **чітким зазначенням в Акті про повернення лічильника інформації про непридатність приладу обліку, у неї не виникало питань щодо можливості безкоштовного ремонту існуючого приладу обліку.**

При цьому, Товариством не було повідомлено про фактичне вжиття заходів, спрямованих на ремонт лічильника Заявника 1 станом на дату - 27.01.2017 року.

Виходячи із вищенаведених пояснень Товариства Відділення дійшло наступних висновків.

По-перше, зазначене лише підтверджує можливість проведення ремонту приладу обліку Заявника та намагання Товариства уникнути додаткових витрат, які з цим пов'язані, що свідчить про неналежне виконання власних зобов'язань перед споживачем.

По-друге, ПАТ «Миколаївгаз» не інформує належним чином споживачів, які є власниками лічильників природного газу, що були визнані непридатними для подальшого використання, про можливість проведення безкоштовного ремонту таких лічильників. При цьому, у разі прийняття рішення про недоцільність такого ремонту, Товариство намагається перекласти витрати по встановленню нового лічильника газу на споживача, забезпечуючи таким чином виконання власних зобов'язань щодо забезпечення комерційного обліку побутових споживачів природного газу.

Крім того, аналізуючи пояснення, надані Товариством листом від 22.12.2016 року № Мк007-ЛВ-10244-1216, Відділенням було встановлено порушення ПАТ «Миколаївгаз» термінів проведення періодичної повірки приладу обліку споживача.

Положеннями пункту 2 глави 8 розділу X Кодексу газорозподільних систем визначено, що для **належної організації періодичної повірки лічильників газу по об'єктах побутових споживачів Оператор ГРМ повинен:**

1) мати в наявності персоніфікований перелік всіх лічильників газу побутових споживачів, що знаходяться на ліцензованій території Оператора ГРМ;

2) забезпечити належний моніторинг термінів спливу міжпівірочного інтервалу для складання графіка проведення періодичної повірки лічильників;

3) забезпечити періодичну повірку лічильника протягом міжпівірочного інтервалу.

У своїх поясненнях ПАТ «Миколаївгаз» повідомляє, що Товариством було порушено терміни (5 років) проведення періодичної повірки лічильника Заявника 1 у зв'язку з недостатньою кількістю та оснащенням мобільних бригад для здійснення демонтажу побутових лічильників.

При цьому, слід зазначити, що вказані пояснення не звільняють ПАТ «Миколаївгаз» від обов'язку здійснення періодичної повірки засобів обліку споживачів у встановлені законодавством строки, з метою своєчасного виявлення можливих невідповідностей та порушень у роботі приладу обліку. Так, на прикладі Заявника 1, Товариством не вживались заходи з періодичної повірки встановленого лічильника газу з 2011 року, тобто протягом 5-ти останніх років.

Під час розгляду цієї справи Товариством було вжито заходи, спрямовані на виконання законодавчо визначеного обов'язку щодо ремонту лічильника природного газу Заявника 1.

Листом від 14.04.2016 № 14K007-ЛВ-5394-0417 Товариством було повідомлено територіальне відділення про те, що, за результатами розгляду звернень гр. *«(інформація з обмеженим доступом)»* від 25.01.2017 року та 26.01.2017 року, квартирний лічильник газу Gallus-2000-U G1,6 «Actaris» № U01379838, встановлений у помешканні за адресою: пр. *«(інформація з обмеженим доступом)»*, **13.02.2017 року** було направлено, за власний рахунок, на ремонт до ДП «Айтрон Україна».

Таким чином, лічильник Заявника 1 було направлено ПАТ «Миколаївгаз» на ремонт лише через **три місяці з дати** (07.11.2016 року) його демонтажу, що порушує відведений законодавством двомісячний термін на проведення повірки.

Листом від 02.06.2017 року № Мк007-ЛВ-8083-0617 Товариство на запит територіального відділення з приводу здійснення ремонту лічильника гр. *«(інформація з обмеженим доступом)»*, повідомило, що станом на 02.03.2017 року лічильник Заявника 1 було відремонтовано ДП «Айтрон Україна» та підготовлено до відправки до ПАТ «Миколаївгаз». Цим же листом Товариство зазначило, що після отримання вказаного лічильника, він буде встановлений споживачу у найкоротші терміни.

Виходячи з наведеного, у період з листопада 2016 року по червень 2017 року гр. *«(інформація з обмеженим доступом)»*, будучи споживачем послуг з постачання та розподілу природного газу за адресою: м. Миколаїв, пр. *«(інформація з обмеженим доступом)»*, був позбавлений приладу комерційного обліку природного газу, що не сприяє проведенню об'єктивних нарахувань за спожиті послуги. Як повідомляє ПАТ «Миколаївгаз» у листі від 02.06.2017 року № Мк007-ЛВ-8083-0617, за послуги з розподілу природного газу у період з 07.11.2016 року до 02.06.2017 року Товариство здійснювало нарахування відповідно даних, наданих ТОВ «Миколаївгаз збут». Додані до вказаного листа додатки засвідчують, що таке нарахування проводилось у відповідності з середньообліковим споживанням.

В той же час, пояснення ПАТ «Миколаївгаз» щодо здійснення ремонту лічильника Заявника 1, підтверджують можливість здійснення такого ремонту та відсутності необхідності у Заявника 1 придбання нового лічильника газу.

Окрім того, співставлення отриманих територіальним відділенням пояснень та документів від Товариства та Заявника 1 засвідчують порушення Відповідачем процедури проведення повірки лічильника газу, а також неповідомлення належним чином Споживача 1 про можливість здійснення ремонту демонтованих лічильників, що слідує з аналізу наступних документів, наданих Товариством Споживачу 1 при поверненні лічильника Gallus-2000-U G1,6 «Actaris» № U01379838:

- Довідки про непридатність № 3843 від 10.11.2016 року, якою вказаний лічильник було визнано непридатним;
- Акту технічного аналізу лічильника газу № 5540, який містить інформацію, що ремонт лічильника не рекомендований;
- Акту про повернення побутового газового лічильника після держпівірки № 5540 від 25.11.2016 року, який містить такі попередження для споживача: встановлення нового лічильника відбувається на загальних засадах, у разі визнання лічильника газу непридатним до подальшої експлуатації; проведення нарахувань за надані послуги у разі визнанні лічильника непридатним для подальшого використання здійснюється у відповідності з положеннями пункту 16¹ Правил № 2246.

Таким чином, зміст наданих Заявнику 1 документів засвідчує неможливість подальшого використання приладу обліку природного газу Gallus-2000-U G1,6 «Actaris» № U01379838, **в той же час вони не містять чіткої інформації щодо можливості ремонту та подальшого використання лічильника.**

ПАТ «Миколаївгаз», за результатами півірки лічильника газу Споживача 1, не було вчинено жодних дій з його ремонту або ж заміни такого приладу обліку на новий, не зважаючи на положення чинного законодавства.

Враховуючи, що гр. *«(інформація з обмеженим доступом)»* належить до категорії споживачів, які використовують газ тільки для приготування їжі, відповідно до вимог статті 2 Закону України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу» такі споживачі до 01 січня 2018 року мають бути забезпечені приладами обліку газу.

Згідно статті 3 вказаного Закону фінансування робіт з оснащення лічильниками газу населення може здійснюватись за рахунок: коштів суб'єктів господарювання, що здійснюють розподіл природного газу на відповідній території; коштів відповідного бюджету; інших джерел, не заборонених законодавством.

Встановивши 23.08.2006 року у власному помешканні побутовий лічильник Gallus-2000-U G1,6 «Actaris» № U01379838, Заявник 1 забезпечив за **власний рахунок** виконання вимог законодавства щодо комерційного обліку природного газу. При цьому, Товариство не здійснило встановлення нового лічильника газу зазначеному абоненту, у разі визнання вже наявного лічильника споживача непридатним для подальшої експлуатації, чим позбавило споживача можливості проведення розрахунків за надані послуги відповідно до показів приладу обліку та намагалось перекласти обов'язок щодо придбання нового лічильника або ж ремонту вже існуючого на Споживача 1.

Обставини аналогічного змісту були встановлені територіальним відділенням при розгляді заяви гр. *«(інформація з обмеженим доступом)»*, яка мешкає за адресою: м. Миколаїв, вул. *«(інформація з обмеженим доступом)»*.

Заявник 2, за повідомленою Товариством інформацією (лист від 07.04.2017 року Мк007-ЛВ-4972-0417), належить до побутових споживачів, які використовують **природний газ комплексно, у тому числі для опалення, підігріву води та приготування їжі, тобто до категорії споживачів, які мають бути забезпечені приладами комерційного обліку газу до 01 січня 2012 року.**

Встановлений за вказаною адресою лічильник газу Gallus-2000-U G-4 «Actaris» № U00838723 належить гр. *«(інформація з обмеженим доступом)»*.

22.08.2016 року ПАТ «Миколаївгаз» було проведено роботи по демонтажу лічильника газу на періодичну півірку (Акт № 020185). Відповідно до Довідки про непридатність законодавчо регульованого засобу вимірювальної техніки № 3075 від 01.09.2016 року, виданої ДП «Миколаївстандартметрологія», лічильник газу Споживача 2 **було визнано непридатним для подальшого використання.** Після цього, 01.09.2016 року, як повідомляє Заявник 2 (а за інформацією ПАТ «Миколаївгаз», наданою листом від 07.04.2017 року № Мк007-ЛВ-4972-0417 – 12.09.2016 року), лічильник газу зав. № U00838723 було повернуто Споживачу 2.

Як з'ясовано територіальним відділенням, наданий Товариством листом від 07.04.2017 року № Мк007-ЛВ-4972-0417 Акт технічного аналізу лічильника газу № 4406 містить такі відомості:

Пункт 6. Контроль функціонування - основна відносна похибка перевищує допустиме значення.

Пункт 8. За результатами державної повірки/перевірки лічильник підлягає - ремонт не рекомендований, заміна на новий.

Як з'ясовано Відділенням, після повернення лічильника газу, гр. «*(інформація з обмеженим доступом)*» неодноразово зверталась на адресу ПАТ «Миколаївгаз» з приводу заміни у її помешканні лічильника газу на новий, у зв'язку з визнанням лічильника газу, що перебуває у її власності, непридатним до подальшого використання.

В той же час, у своєму зверненні, адресованому Відділенню, Заявник повідомляє, що, при поверненні лічильника, **їй було запропоновано здійснити його ремонт на платній основі**. Окрім того, Споживач 2 зазначає, що такі дії Товариства призвели до неправомірного нарахування оплати за спожиті послуги з газопостачання.

У ході розгляду справи Відповідачем було надано копії відповідей на звернення гр. «*(інформація з обмеженим доступом)*» до Товариства. Так, листом від 28.09.2016 року № Мк09.51-ЛВ-5288-0916 Товариство повідомило Споживача 2 про те, що знятий лічильник Gallus-2000-U G-4 «Actaris» № U00838723, за результатами повірки було визнано непридатним до подальшої експлуатації, в зв'язку з невідповідністю метрологічних характеристик. У цьому ж листі Товариство наголосило, що так як, лічильник є власністю споживача, то всі роботи, пов'язані з зняттям пломби заводу-виробника на ньому та його розбирання, проводяться лише за письмовою згодою його власника. Для відновлення працездатності лічильника газу, гр. «*(інформація з обмеженим доступом)*» необхідно направити лічильник газу, разом з документами про повірку та заявою на ремонт, до відділу лабораторних вимірювань управління метрології Товариства.

21.10.2016 року Товариством листом № Мк 06.1-ЛВ-6009-1016 гр. «*(інформація з обмеженим доступом)*» на її звернення від 28.09.2016 року № ЗГ-10143-Мк01-0916 було надано аналогічну відповідь.

Листом від 06.02.2017 року № Мк06-ЛВ-1893-0217 ПАТ «Миколаївгаз» було надано відповідь на звернення Заявника 2 на Урядову «гарячу» лінію, у якій Товариство зосередило увагу на відмові гр. «*(інформація з обмеженим доступом)*» від безкоштовного ремонту лічильника газу та її бажання придбати новий лічильник газу за власний кошт.

В той же час, слід зауважити, що зміст наданої Товариством листом від 29.03.2017 року № Мк007-ЛВ-4475-0317 копії повторного звернення вказаного споживача на Урядову «гарячу» лінію засвідчує, що споживачу було повернуто лічильник газу без відповідного попередження про можливість його безкоштовного ремонту.

Виходячи із пояснень, наданих Товариством під час розгляду обставин заяви, лічильник газу зав. № U00838723 підлягав ремонту, але його проведення було унеможливлено тим, що Споживач 2 не надав його на адресу відділу лабораторних вимірювань управління метрології ПАТ «Миколаївгаз». Окремо, Товариством було наголошено на необхідності надання згоди гр. «*(інформація з обмеженим доступом)*», як власника лічильника, на зняття пломби заводу виробника для здійснення ремонту лічильника.

Такі дії ПАТ «Миколаївгаз» суперечать порядку проведення повірки лічильника газу, який є власністю споживача, виходячи з наступного.

Положення законодавства чітко розмежовують дії Оператора ГРМ, яким є ПАТ «Миколаївгаз», після проведення повірки побутових приладів обліку газу.

Так, у разі визнання лічильника газу зав. № U00838723, власником якого є гр. «*(інформація з обмеженим доступом)*», непридатним до подальшого використання, але таким, що підлягає ремонту, ПАТ «Миколаївгаз» зобов'язано було виконати такий ремонт та встановити його споживачу **у двомісячний термін з дати його зняття**. Натомість, ПАТ «Миколаївгаз» повернуло вказаний прилад обліку споживачу без відповідного ремонту та

монтажу, і лише після звернення споживача на його адресу, надало роз'яснення щодо можливості проведення ремонту лічильника газу за рахунок Товариства.

Матеріали справи свідчать, у помешканні Заявника 2 не встановлено прилад обліку природного газу, а виходячи із інформації, наданої листом від 02.06.2017 року № Мк007-ЛВ-8083-0617, нарахування оплати послуг з постачання та розподілу природного газу здійснюється за середньобовим споживанням.

Підсумовуючи наведене, ПАТ «Миколаївгаз» після проведення перевірки приладу обліку природного газу Заявника 2 не здійснило а ні ремонт лічильника, мотивуючи це відсутністю згоди Заявника 2, ні встановило новий прилад обліку газу, взамін лічильника, який було визнано непридатним для подальшої експлуатації. Внаслідок таких дій Відповідача, гр. *«(інформація з обмеженим доступом)»* з **22.08.2016 року по теперішній час 2017 року** змушена оплачувати послуги з постачання та розподілу природного газу не за фактичними об'ємами споживання, а за середньодобовими обсягами споживання. Такий порядок розрахунку не відповідає вимогам законодавства, адже, як вже було зазначено, вимоги підпункту 3 пункту 4 глави 8 розділу X Кодексу (які діяли до **29.11.2016 року, тобто до набрання чинності постанови НКРЕКП № 1418 від 11.08.2016 року**), визначають, що у разі якщо лічильник газу, що перебуває у власності споживача, визнано в установленому законодавством порядку непридатним до подальшої експлуатації та ремонту, розрахунок спожитого об'єму, природного газу здійснюється протягом двох місяців з дня письмового повідомлення Оператором ГРМ споживача про визнання лічильника газу непридатним до експлуатації та ремонту відповідно до середньомісячного (середньодобового) обсягу споживання природного газу за аналогічний період (опалювальний або міжопалювальний) попереднього року або фактичний період споживання (опалювальний або міжопалювальний), якщо він становить менш як шість місяців, а в подальшому відповідно до встановлених норм споживання та вимог Закону України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу» (надалі – Закон про комерційний облік).

Як свідчать вищенаведені фактичні обставини, Заявнику 2 було повернуто лічильник газу без належного інформування про можливість здійснення його ремонту, а зміст наданих при цьому документів, навпаки, засвідчує, що такий лічильник є непридатним для подальшого використання, а його ремонт є недоцільним. У такому випадку, керуючись нормами Закону України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу», ПАТ «Миколаївгаз» зобов'язано було забезпечити встановлення лічильника газу на об'єкті Споживача 2 за власний рахунок.

Таким чином, Відповідачем не було дотримано вимог законодавства, які визначають, що у разі прийняття газорозподільним підприємством рішення про доцільність проведення ремонту лічильника, визнаного в установленому законодавством порядку непридатним для подальшого використання – здійснити його ремонт; або ж здійснити встановлення нового лічильника газу споживачу, у випадку прийняття газорозподільним підприємством рішення про недоцільність його ремонту. При цьому, слід відмітити, що вказані дії мали бути здійсненні Товариством у двохмісячний термін, відведений законодавством для проведення перевірки побутових лічильників газу споживачів.

У ході розгляду справи територіальним відділенням було досліджено характер дій ПАТ «Миколаївгаз» під час здійснення процедури проведення періодичної перевірки засобів обліку, які є власністю побутових споживачів газу, на предмет наявності чи відсутності ознак системної монополістичної поведінки, спрямованої на отримання додаткових вигод та переваг, які стали можливими в умовах відсутності конкуренції на ринку надання послуг з розподілу природного газу, та з'ясовано наступне.

Листом від 24.04.2017 року № Мк007-ЛВ-5753-0417 ПАТ «Миколаївгаз» надало до територіального відділення інформацію про проведення перевірки побутових лічильників природного газу за **2015 рік**.

ПАТ «Миколаївгаз» було знято на періодичну перевірку:

- у **споживачів, які споживають газ комплексно** – 19194 лічильників, з яких 208 лічильників були визнані Товариством як такі, що не підлягали подальшому використанню та ремонту. **3843 (20,02% від загальної кількості повірених лічильників)** лічильники газу було визнано непридатними до подальшого використання, однак такими, що підлягали ремонту. При цьому, такими споживачами було за власний рахунок придбано **3760 лічильників**;

- у **споживачів, які використовують газ для підігріву води та приготування їжі** – 816 лічильників, з яких 14 лічильників були визнані Товариством як такі, що не підлягали подальшому використанню та ремонту. **169 (20,72% від загальної кількості повірених лічильників)** лічильників газу було визнано непридатними до подальшого використання, однак такими, що підлягали ремонту. При цьому, такими споживачами було за власний рахунок придбано 126 лічильників;

- у **споживачів, що споживають газ для приготування їжі** – 2424 лічильники, з яких 49 лічильників були визнані Товариством як такі, що не підлягали подальшому використанню та ремонту. **587 (24,22% від загальної кількості повірених лічильників)** лічильників газу було визнано непридатними до подальшого використання, однак такими, що підлягали ремонту. При цьому, такими споживачами було за власний рахунок придбано 553 лічильники.

Слід наголосити, що ПАТ «Миколаївгаз» за вказаний період, на виконання вимог законодавства щодо забезпеченості комерційного обліку природного газу, не встановило за власний **рахунок жодного приладу обліку газу у споживачів**, за лічильниками яких було прийнято рішення про недоцільність їх ремонту та подальшого використання.

Листом від 02.06.2017 року № Мк007-ЛВ-8083-0617 ПАТ «Миколаївгаз» на запит Відділення щодо причин здійснення ремонту лише 83 лічильників від загальної кількості (3843) приладів, які підлягали ремонту, повідомило, що у 2015 році **Товариством не було проведено ремонт усієї кількості лічильників газу побутових споживачів, у зв'язку з тим, що 3411 абонентів (власників приладів обліку) відмовились від ремонту лічильників газу та придбали нові за власний рахунок**. При цьому, Товариством не було надано жодних доказів, які б підтверджували бажання таких споживачів придбати лічильники за власні кошти або ж доказів відмови від ремонту за рахунок газорозподільного підприємства наявних лічильників.

Відповідно до наданих Товариством цим же листом даних у період з **01.01.2016 року по 30.06.2016 року** ПАТ «Миколаївгаз» було знято на періодичну перевірку:

- у **споживачів, які споживають газ комплексно** – 10320 лічильників, з яких 81 лічильників були визнані Товариством як такі, що не підлягали подальшому використанню та ремонту. **2179 (21,11% від загальної кількості повірених лічильників)** лічильників газу було визнано непридатними до подальшого використання **однак такими, що підлягали ремонту**. При цьому, споживачами було за власний рахунок придбано 2217 лічильників, включаючи лічильники, які були придбані споживачами внаслідок визнання раніше встановлених лічильників непридатними та нездійснення Товариством їх подальшого ремонту.;

- у **споживачів, які використовують газ для підігріву води та приготування їжі** – 296 лічильників, з яких 16 лічильників були визнані Товариством як такі, що не підлягали подальшому використанню та ремонту. **69 (23,31% від загальної кількості повірених лічильників)** лічильників газу було визнано непридатними до подальшого використання однак такими, що підлягали ремонту. При цьому, такими споживачами було за власний рахунок придбано 79 лічильників, до числа яких входять лічильники, придбані споживачами

внаслідок визнання раніше встановлених лічильників непридатними та нездійснення Товариством їх подальшого ремонту;

- у споживачів, що споживають газ для приготування їжі – 1143 лічильники, з яких 38 лічильників були визнані Товариством як такі, що не підлягали подальшому використанню та ремонту. **299 (26,16% від загальної кількості повірених лічильників)** лічильників газу було визнано непридатними до подальшого використання однак такими, що підлягали ремонту. При цьому, такими споживачами було за власний рахунок придбано 302 лічильники, включаючи лічильники, які були придбані споживачами внаслідок визнання раніше встановлених лічильників непридатними та нездійснення Товариством їх подальшого ремонту.

Товариство в досліджуваному періоді також не здійснило жодного встановлення приладу обліку газу у споживачів, за лічильниками яких було прийнято рішення про недоцільність їх ремонту та подальшого використання.

В той же час, за I півріччя 2016 року Товариством було здійснено ремонт **55 (тобто лише 2,16 % від загальної кількості лічильників, які підлягали ремонту) лічильників**, які за результатами перевірки були визнані непридатними до подальшого використання, однак такими, що підлягають ремонту.

Відповідно до інформації, яка була надана Товариством листом від 13.01.2017 року № Мк007-ЛВ-734-0117, у **III кварталі 2016 року** ПАТ «Миколаївгаз» було знято на періодичну перевірку:

- у споживачів, які споживають газ комплексно – 4278 лічильників, з яких 880 (20,6%) лічильників були визнані Товариством як такі, що не підлягали подальшому використанню та ремонту або ж здійснення такого ремонту є недоцільним, у зв'язку з чим споживачами за власний рахунок було придбано 831 лічильник;

- у споживачів, які використовують газ для підігріву води та приготування їжі – 66 лічильників, з яких 14 (21,2%) лічильників були визнані Товариством як такі, що не підлягали подальшому використанню та ремонту або ж здійснення такого ремонту є недоцільним, у зв'язку з чим споживачами за власний рахунок було придбано 13 лічильників;

- у споживачів, що споживають газ для приготування їжі – 277 лічильник, з яких 100 (36,1%) лічильників були визнані Товариством як такі, що не підлягали подальшому використанню та ремонту або ж здійснення такого ремонту є недоцільним, у зв'язку з чим споживачами за власний рахунок було придбано 90 лічильників.

Протягом III кварталу 2016 року Товариством було відремонтовано **лише 28 лічильників газу**.

При цьому слід наголосити, що ПАТ «Миколаївгаз» за вказаний період, на виконання вимог законодавства щодо забезпеченості комерційного обліку природного газу, не встановило за власний **рахунок жодного приладу обліку газу у споживачів**, за лічильниками яких було прийнято рішення про недоцільність їх ремонту та подальшого використання.

Така ж ситуація спостерігається вже після набрання чинності змін до Кодексу газорозподільних систем, якими передбачено обов'язок оператора ГРМ безкоштовно встановити власний розрахунковий лічильник газу, у разі прийняття рішення (за результатами проведення перевірки) про недоцільність проведення ремонту лічильника, знятого у споживача.

Так, листом від 27.01.2017 року № Мк007-ЛВ-1426-0117 ПАТ «Миколаївгаз» було надано інформацію щодо проведення періодичної перевірки засобів обліку у **період з 01.12.2016 року по 13.01.2017 року**.

Відповідно до наданої інформації, Товариством за вказаний період було проведено періодичну перевірку лічильників газу:

- **споживачів, які споживають газ комплексно, у тому числі для опалення** в кількості 1489 лічильники, з яких 183 лічильники були визнані такими, що підлягали ремонту, при цьому за рахунок Товариства було відремонтовано лише 1 лічильник. Також щодо одного лічильника ПАТ «Миколаївгаз» було прийнято рішення про недоцільність його подальшого використання. Виходячи з наданої Відповідачем інформації, Споживачами вказаної категорії було придбано за власний рахунок 109 приладів обліку, саме з причин визнання їх лічильників, за результатами проведеної перевірки, такими, що не підлягали подальшій експлуатації, в той же час, такі прилади обліку підлягали подальшому ремонту;

- **споживачів, які використовують газ для підігріву води та приготування їжі** – 50 лічильників, з яких такими, що потребують ремонту, було визнано 4, при цьому за рахунок Товариства було відремонтовано лише 1 лічильник;

- **споживачів, які використовують газ тільки для приготування їжі** – 402 лічильники. 113 лічильників були визнані такими, що потребують ремонту, у разі їх подальшої експлуатації, з них за рахунок Товариства було відремонтовано **лише один лічильник**. 40 лічильників газу споживачі придбали за власний рахунок, у зв'язку з визнанням придбаних раніше приладів обліку непридатними для подальшого використання та такими, проведення ремонту яких можливе.

Отже, за вказаний період Товариством було проведено перевірку 1941 лічильника природного газу, з яких 185 лічильників повернуто споживачу як такі, що у встановленому законодавством порядку були визнані непридатними, та за якими Відповідачем було прийнято рішення про можливість їх ремонту. В той же час, такий ремонт Товариством було здійснено ремонт лише 3-х лічильників. При цьому, споживачі, отримуючи після проведення періодичної перевірки власні лічильники газу та маючи у своєму розпорядженні документи, що свідчать лише про непридатність до подальшого використання таких приладів обліку, без відповідних роз'яснень та пояснень щодо свого права на безкоштовний їх ремонт, вимушені здійснювати придбання за власний рахунок нових приладів обліку. За досліджуваний період кількість таких придбаних лічильників споживачами склала 150 шт.

Також, у своїх поясненнях Товариство зазначає, що **у період з 01.12.2016 року по 13.01.2017 року**, ПАТ «Миколаївгаз» було прийнято **на ремонт 23 лічильники**, з яких за 3-ма лічильниками було проведено простий ремонт та 20 відправлено до сервісного центру виробника. Також, Товариством були наведені дані за трьома споживачами, яким було відремонтовано лічильники.

На запитання Відділення щодо причин не здійснення Товариством ремонту лічильників газу побутових споживачів, ПАТ «Миколаївгаз» зазначило, що **споживачами таких лічильників було прийнято рішення про придбання нових засобів обліку за власні кошти, які Товариство встановило безкоштовно в рамках планової перевірки.**

Також, як зазначило Товариство, не було проведено ремонт лічильників газу тим споживачам, які не звернулись до ПАТ «Миколаївгаз» щодо проведення ремонту після повернення їм лічильника газу за результатами періодичної перевірки. Як наголошує Товариство, лічильник газу є власністю споживача, тобто всі роботи, які пов'язані зі зняттям пломби заводу виробника та його розбирання, **проводяться лише за письмової згоди абонента.**

У підтвердження своїх пояснень ПАТ «Миколаївгаз» було надано звернення окремих абонентів, у яких останні наголошували на необхідності проведення безкоштовного ремонту приладу обліку, зокрема: звернення гр. «*(інформація з обмеженим доступом)*» від 29.12.2016 року, гр. «*(інформація з обмеженим доступом)*» від 28.12.2016 року, гр. «*(інформація з обмеженим доступом)*» від 13.12.2016 року, гр. «*(інформація з обмеженим доступом)*» від 20.12.2016 року.

Аналіз змісту наданих Товариством звернень споживачів на адресу ПАТ «Миколаївгаз» з питань проведення безкоштовного ремонту повернутих їм лічильників, свідчить, що споживачі не обізнані в повній мірі про своє законодавче право на безкоштовний ремонт лічильника природного газу та на можливість його заміни, у разі визнання непридатним та

таким, що не підлягає ремонту. Так, майже всі споживачі у своїх зверненнях посилаються на те, що їм було повернуто саме непридатний до подальшої експлуатації лічильник та просять здійснити Товариство за власний рахунок ремонт таких приладів обліку.

Таким чином, надані пояснення та документи засвідчують, що ПАТ «Миколаївгаз» здійснює ремонт приладів обліку, власниками яких є споживачі, та які за результатами проведеної перевірки були визнані непридатними для подальшого використання, лише за умов наявності відповідної заяви від споживача.

Листом від 27.01.2017 року № Мк007-ЛВ-1426-0117 Товариство надало пояснення щодо не встановлення за власний рахунок засобів обліку природного газу споживачам, лічильники яких були визнані непридатними для подальшого використання. Так, ПАТ «Миколаївгаз» вказує, що головною причиною є **відсутність в тарифі на розподіл природного газу такої статті витрат, як заміна непридатних лічильників газу, що є власністю споживача.**

У листі від 02.06.2017 року № Мк-007-ЛВ-8083-0617 ПАТ «Миколаївгаз» надало вибірккову інформацію за 15-ма абонентами із загальної кількості споживачів, яким було проведено перевірку засобів обліку та здійснено подальший ремонт приладів обліку у зв'язку з визнанням їх непридатними до подальшого використання. Із наданої інформації вбачається, що Товариством порушуються відведені законодавством терміни проведення ремонту лічильників, а нарахування вартості послуг з розподілу та постачання здійснюється майже за всіма споживачами за середньодобовим споживанням.

Так, наприклад, у помешканні гр. «(інформація з обмеженим доступом)» (м. Миколаїв, вул. «(інформація з обмеженим доступом)») було знято лічильник газу на перевірку 18.03.2016 року. 08.04.2016 року лічильник було повернуто споживачу. 13.04.2016 року вказаний абонент звернувся до Товариства із зверненням щодо проведення ремонту повернутого йому лічильника природного газу і лише 12.12.2016 року, ПАТ «Миколаївгаз» було проведено монтаж відремонтованого за рахунок Товариства лічильна газу. Отже, з моменту демонтажу лічильника до часу його встановлення для подальшого використання споживачем минуло майже 9 місяців, що суперечить положенням законодавства, які передбачають двомісячний термін, в рамках якого здійснюється перевірка та, у разі необхідності, ремонт приладів обліку природного газу. Аналогічна ситуація простежується і за іншими абонентами, такими як: гр. «(інформація з обмеженим доступом)» (м. Миколаїв, вул. «(інформація з обмеженим доступом)»), гр. «(інформація з обмеженим доступом)» (м. Миколаїв, вул. «(інформація з обмеженим доступом)»); гр. «(інформація з обмеженим доступом)» (м. Миколаїв, вул. «(інформація з обмеженим доступом)»). Як свідчить надана Товариством інформація, у помешканні гр. «(інформація з обмеженим доступом)» лічильник газу було демонтовано з метою проведення періодичної перевірки 28.01.2016 року. 10.02.2016 року після проведення перевірки його було повернуто зазначеному абоненту. 21.02.2016 року гр. «(інформація з обмеженим доступом)» звернувся до Товариства із заявою про проведення ремонту лічильника газу, який йому було повернуто як такий, що не підлягає подальшій експлуатації. 20.09.2016 року, тобто майже через 9 місяців, такий лічильник було відремонтовано за рахунок Товариства та встановлено на об'єкт споживача. При цьому, варто зазначити, що у період з 28.01.2016 року по 27.04.2017 року нарахування вартості послуг вказаному абоненту відбувалось відповідно до середньодобового споживання, а за період з 28.04.2016 року по 20.09.2016 року за нормами, а це може призвести до ущемлення інтересів такого абонента шляхом сплати необґрунтованої вартості наданих послуг.

Відповідно до наданої Товариством листом від 25.04.2017 року № Мк007-ЛВ-5949-0417 інформації, у період з 01.01.2017 року по 31.03.2017 року ПАТ «Миколаївгаз» було знято на періодичну перевірку:

- у споживачів, які споживають газ комплексно – 4518 лічильників, з яких 75 лічильників були визнані Товариством як такі, що не підлягали подальшому використанню

та ремонту. **1010 (22,36% від загальної кількості повірених лічильників)** лічильники газу було визнано непридатними до подальшого використання **однак такими, що підлягали ремонту**. При цьому, споживачами було за власний рахунок придбано 517 лічильників, включаючи лічильники, які були придбані споживачами внаслідок визнання раніше встановлених лічильників непридатними та нездійснення Товариством їх подальшого ремонту. Товариством **було відремонтовано 4 лічильники таких споживачів та ще 37 перебувають на ремонті, що складає лише 4,06% від загальної кількості лічильників, за якими можливе здійснення ремонту;**

- у споживачів, які використовують газ для підігріву води та приготування їжі – 105 лічильників, з яких 4 лічильники були визнані Товариством як такі, що не підлягали подальшому використанню та ремонту. **33 (31,43% від загальної кількості повірених лічильників)** лічильники газу було визнано непридатними до подальшого використання однак такими, що підлягали ремонту. При цьому, такими споживачами було за власний рахунок придбано 20 лічильників, до числа яких входять лічильники, придбані споживачами внаслідок визнання раніше встановлених лічильників непридатними та нездійснення Товариством їх подальшого ремонту. За інформацією Товариства, 13 лічильників зазначеної категорії споживачів **перебувають на ремонті, що складає майже 40% від загальної кількості лічильників, за якими можливе здійснення ремонту;**

- у споживачів, що споживають газ для приготування їжі – 424 лічильники, з яких 11 лічильників були визнані Товариством як такі, що не підлягали подальшому використанню та ремонту. **161 (37,97% від загальної кількості повірених лічильників)** лічильники газу було визнано непридатними до подальшого використання, однак такими, що підлягали ремонту. При цьому, такими споживачами було за власний рахунок придбано 55 лічильників, включаючи лічильники, які були придбані споживачами внаслідок визнання раніше встановлених лічильників непридатними та нездійснення Товариством їх подальшого ремонту. Товариством **було відремонтовано 2 лічильники таких споживачів та ще 59 перебувають на ремонті, що складає лише 37,89% від загальної кількості лічильників, за якими можливе здійснення ремонту.**

За досліджуваний період Товариство не вживало заходів щодо встановлення приладів обліку газу у споживачів, за лічильниками яких було прийнято рішення про недоцільність їх ремонту та подальшого використання.

За результатами дослідження вищенаведеної інформації та пояснень Товариства, Відділенням з'ясовано наступне.

Положення законодавства, зокрема, Правил № 2246, Порядку подання засобів виміральної техніки на перевірку та ремонт, містять чіткі імперативні норми, відповідно до яких **саме на газорозподільне підприємство покладено обов'язок щодо проведення за власний рахунок ремонту приладів обліку газу**, при цьому його виконання не обумовлено наявністю будь-яких звернень споживачів щодо проведення такого ремонту або ж надання дозволу на зняття встановлених заводом виробником пломб. Окрім того, Товариством в обґрунтування своєї позиції не було наведено жодних посилань на нормативно-правові акти, положення яких би чітко вказували на необхідність отримання відповідних дозволів чи погоджень від споживача для зняття пломб на лічильнику та подальшого його ремонту.

Листом від 14.04.2017 року № Мк007-ЛВ-5394-0417 ПАТ «Миколаївгаз» повідомило, що нормативно-правові акти, які безпосередньо передбачають наявність письмової згоди/дозволу/заяви споживачів на проведення робіт з ремонту лічильників газу, які їм належать та наявності дозволу на зняття відповідних пломб, встановлених на них, як обов'язкової умови для проведення газорозподільним підприємством ремонту таких лічильників газу, відсутні. Але, як вказує Товариство, відповідно до положень Цивільного кодексу України, правом власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб. Власникові належать права володіння, користування та розпорядження своїм майном. Власник володіє,

користується, розпоряджається своїм майном на власний розсуд. Власник має право вчиняти щодо свого майна будь-які дії, які не суперечать закону.

Вказані пояснення спростовуються наступним.

Відповідно до пункту 6 глави 8 розділу X Кодексу ГРС зняття лічильника газу на періодичну повірку (або його повірку на місці встановлення) здійснюється у присутності споживача (власника або наймача об'єкта побутового споживача). **За необхідності розпломбування лічильника газу представник Оператора ГРМ складає акт розпломбування, який підписується споживачем (власником або наймачем об'єкта побутового споживача).**

Таким чином, у разі необхідності зняття пломб заводу-виробника для проведення ремонту лічильника газу, ПАТ «Миколаївгаз» має скласти відповідний акт, який підписується споживачем природного газу. У ході розгляду справи, Відділенням не було набуто документів, які б засвідчували дотримання Відповідачем вказаних положень законодавства. Натомість, фактично розпломбування лічильника проводиться Товариством за ініціативою споживача, яка засвідчується відповідною заявою. При цьому, системний аналіз дій Товариства засвідчив, що за умов, коли споживачу повертається лічильник газу разом з документами, які свідчать про непридатність такого лічильника, споживач не має належної інформації про можливість здійснення безкоштовного ремонту приладів обліку. Досить мала кількість проведених Товариством за зверненнями споживачів ремонтів лічильників є підтвердженням зазначеного.

Зазначаючи в акті про повернення лічильнику газу побутовому споживачу інформацію про його непридатність, **без повідомлення відомостей про можливість безкоштовного ремонту приладу обліку, споживачі не мають можливості в повній мірі скористатися своїм правом на безкоштовний ремонт** та вимушені купувати нові лічильники за власний рахунок, що підтверджується наведеними фактичними даними.

Окрім того, Товариство, на вимогу Відділення надати письмові документи, які підтверджують відмову споживачів від проведення за рахунок Товариства ремонту визнаних непридатними до подальшої експлуатації лічильників природного газу та їх бажання за власний рахунок придбати нові прилади, листом від 02.06.2017 року № Мк007-ЛВ-8083-0617 зазначило про відсутність письмових документів, які б засвідчували такі обставини та повідомило, що таке волевиявлення доводилось в усній формі.

Стосовно причин не встановлення ПАТ «Миколаївгаз» нових приладів обліку споживачам, за якими Товариство прийняло рішення про недоцільність використання раніше встановлених лічильників, слід зазначити, що виконання оператором ГРМ законодавчо встановленого обов'язку щодо забезпеченості споживачів лічильниками газу не обумовлено наявністю чи відсутністю закладених у тарифі витрат на здійснення пов'язаних з їх виконанням заходів.

Окрім того, структурою тарифу на послуги з розподілу природного газу для ПАТ «Миколаївгаз», що затверджена постановою НКРЕКП від 24.09.2015 року № 2407, передбачені такі статті витрат, **як витрати на повірку та ремонт лічильників та витрати на встановлення лічильників газу населенню**. Аналогічні статті закладені і в структурі тарифу, що затверджена у постановах НКРЕКП № 2300 від 15.12.2016 року; від 24.03.2016 року № 441 та від 29.12.2015 № 3181.

Не здійснюючи встановлення нових газових лічильників, або ремонт тих, які були визнані непридатними до подальшого використання за результатами періодичної повірки, Товариство фактично отримує додаткові економічні вигоди, у вигляді вартості не наданих послуг ремонту та установки газових лічильників, яку закладено в структурі тарифу на розподіл природного газу.

Листом від 02.06.2017 року № Мк007-ЛВ-8083-0617 Відповідачем, на запит Відділення, було повідомлено, що у 2015 році Товариством на здійснення ремонту лічильників газу побутових споживачів, які було визнано непридатними до подальшої експлуатації за

результатами планової повірки, витрачено 20 066,84 грн., у 2016 році такі витрати склали 35 626,15 грн., а у I кварталі 2017 року – 29 115,15 грн. При цьому, середні витрати на здійснення ремонту такої категорії лічильників склали:

- протягом 2015 року – 426,95 грн.;
- протягом 2016 року – 414,26 грн.;
- протягом I кварталу 2017 – 539,17 грн.

Цим же листом Товариство повідомило, що у I кварталі 2017 року ПАТ «Миколаївгаз» встановило, тим абонентам, які не забезпечені комерційним обліком природного газу, за власний рахунок 377 лічильник, витративши на це 803,1 тис. грн., тобто середні витрати на встановлення одного лічильника газу склали 2,13 тис. грн. У II півріччі 2016 року зазначений показник склав 2,12 тис. грн.

Листом від 18.08.2016 року № Мк04.3-ЛВ-4198-0816 Товариство зазначило, що у I півріччі 2016 року на встановлення 4484 квартирних лічильників газу ПАТ «Миколаївгаз» витратило 7535,66 тис. грн., **тобто 1,681 тис. грн. за одним лічильником**. У 2015 році Товариство встановило 1691 лічильник, витративши при цьому 2711,835 тис. грн., **тобто в середньому 1,6 тис. грн.** на придбання та встановлення одного нового лічильника газу.

Таким чином, Товариство, уникаючи власного зобов'язання щодо ремонту приладів обліку, належних споживачу, та які були визнані непридатними для подальшого використання, намагається мінімізувати власні матеріальні витрати. Результати отриманих фінансових вигод ПАТ «Миколаївгаз», які були встановлені Відділенням під час вибіркового дослідження окремих періодів діяльності Товариства, наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Обсяг отриманих фінансових вигод ПАТ «Миколаївгаз» внаслідок зловживання власним монополюним становищем

Період	Кількість лічильників, які за результатами повірки були визнані непридатними до подальшої експлуатації та за якими Товариством було прийнято рішення про можливість їх подальшого ремонту, шт.	Середні витрати Товариства на ремонт одного побутового лічильника, грн.	Загальна сума коштів, які Товариство витратило б на ремонт лічильників, які були визнані непридатними та такими, що підлягали ремонту, тис. грн.	Загальна сума витрачених коштів на проведення ремонту лічильників газу (власниками яких є споживачі), які були визнані непридатними до подальшого використання та за якими можливе проведення ремонту, тис. грн.	Загальна сума зекономлених Товариством коштів, у зв'язку з нездійсненням ремонту всієї кількості лічильників, визнаних непридатними для подальшого використання, тис.грн.	Середні витрати на придбання одного індивідуального лічильника, включаючи витрати на його придбання та монтаж ² , грн.	Кількість лічильників придбаних лічильниками споживачами, у зв'язку з визнанням, за результатами проведення повіррки, раніше встановлених лічильників непридатними до подальшої експлуатації	Загальна сума коштів витрачених споживачами на придбання лічильників, у зв'язку з визнанням за результатами проведення повіррки раніше встановлених лічильників непридатними для подальшого використання, тис. грн.
2015 рік	4599	426,95	1963,54	20,06	1943,48	1050	4439	4660,95
I півріччя 2016 року	2179	414,26 ¹	902,67	22,78	879,89	1050	2598	2727,9

I кварт ал 2017 року	1204	539,17	649,16	29,115	620,045	1050	592	621,6
----------------------------------	------	--------	---------------	--------	----------------	------	-----	--------------

1 - з урахуванням середніх витрат Товариства протягом 2016 року;

2 - за даними одного з продавців газових лічильників, інтернет сайт: <https://gazmeter.com.ua>, а також інформації, розміщеної на сайті <https://lv.104.ua/ua/services/gas-equipment/meter-set/id/jak-vstanoviti-gazovij-lichilnik-6374#sub6446> ПАТ «Львівгаз» середня вартість придбання одного лічильника побутового газу становить 900-1200 грн.

Наведені дані таблиці 1 свідчать, що у разі дотримання вимог законодавства щодо здійснення ремонту приладів обліку, власниками яких є споживачі, та які були визнані непридатними для подальшого використання, Товариству необхідно було б додатково витратити:

- 1943,48 тис. грн. у 2015 році;
- 879,89 тис. грн. у I півріччі 2016 року;
- 620,045 тис. грн. у I кварталі 2017 року.

Всупереч цьому, використовуючи власне монопольне становище, Товариство зуміло перетворити власні фінансові витрати на додатково отриманий прибуток. Не використовуючи кошти, які закладені в тариф на послуги з розподілу природного газу, цільове призначення яких, зокрема, є забезпечення витрат на повірку та ремонт приладів обліку, Відповідач таким чином забезпечив собі можливість для отримання додаткових економічних вигод.

При цьому, витрати споживачів на придбання приладів обліку внаслідок дій Товариства, як монопольного утворення, є досить значними. Так, споживачі, яким було повернуто прилади обліку газу, у тому числі і ті, які, за результати повірки, були визнані непридатними до подальшої експлуатації, однак які **підлягали ремонту**, а також ті споживачі, які вимушені були купувати новий прилад обліку, у зв'язку з прийняттям рішення Товариством про недоцільність проведення ремонту старого (знятого на повірку) лічильника, та не виконання при цьому власного обов'язку щодо безкоштовного встановлення новий приладу обліку споживачу, вимушені були витратити близько:

- 4660,95 тис. грн. у 2015 році;
- 2727,9 тис. грн. у I півріччі 2016 року;
- 621,6 тис. грн. у I кварталі 2017 року.

Таким чином, ПАТ «Миколаївгаз», використовуючи власне монопольне становище, забезпечує виконання власних законодавчо визначених зобов'язань із забезпечення комерційного обліку газу за рахунок споживачів, що призводить до ущемлення їх інтересів. Внаслідок чого значна кількість споживачів були змушені забезпечувати комерційний облік природного газу, шляхом придбання нового лічильника за власний рахунок.

Загальний обсяг зекономлених Товариством коштів внаслідок вчинення вищенаведених дій складає 11 453 865 грн.

Системний аналіз дій Відповідача засвідчив, що Товариством було порушено принцип добросовісної ринкової поведінки, а саме: при реалізації власних прав і повноважень, Відповідач досягав власних економічних цілей шляхом порушення прав споживачів.

В умовах вільної конкурентної боротьби, яка зводиться до здобуття конкурентних переваг над іншими учасниками ринку, отримання додаткових фінансових вигод шляхом порушення законодавчо визначених правил поведінки учасників ринку було б неможливим. В той же час, конкурентні переваги продавців на ринку досягаються, зокрема, за рахунок:

- найбільш ефективного, з економічної точки зору, поєднання мінімальних витрат на виробництво (реалізацію) товару та максимально отриманого прибутку від його реалізації;

- максимального задоволення попиту та потреб споживачів, що у поєднанні з мінімізацією витрат на реалізацію товару дозволяє збільшити обсяг отриманих економічних вигод;

- запровадження інноваційних маркетингових моделей поведінки на ринку, спрямованих на впровадження новітніх технологій, у тому числі під час продажу товару, його експлуатації та подальшого обслуговування.

Конкурентна боротьба на ринку унеможлиблює вчинення дій, за яких продавець товару чи послуг отримуватиме тривалий час власні вигоди за рахунок ущемлення прав чи інтересів споживачів його товару чи послуги.

Таким чином, досліджені дії Товариства були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку, оскільки за умов існування значної конкуренції на ринку відбувалося б змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття переваг над іншими учасниками ринку завдяки власним досягненням. Тобто, за наявності альтернативи вибору газорозподільного підприємства, Товариство змушено було б дотримуватись встановленого законодавством України порядку надання населенню послуг з розподілу природного газу, зокрема, у частині належного виконання зобов'язань з періодичної перевірки та ремонту лічильників газу або ж їх заміни, оскільки могло б втратити своїх споживачів.

Крім того, отримані під час дослідження матеріали свідчать, що вказані дії Товариства носять системний характер та характеризують його поведінку, саме як поведінку монополіста, яка була б неможливою в умовах конкурентного ринку.

Отже, з огляду на монопольне становище ПАТ «Миколаївгаз» на ринку надання послуг з розподілу природного газу, **його дії щодо перекладання на побутових споживачів витрат із забезпечення комерційного обліку природного газу, в той час, коли законодавством передбачено забезпечення комерційного обліку природного газу для таких споживачів за рахунок газорозподільного підприємства, є порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченим пунктом 2 статті 50, частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» у вигляді дій суб'єкта господарювання, який займає монопольне (домінуюче) становище на ринку, що призвели до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.**

На подання про попередні висновки у справі від 20.10.2017 № 01-06/158-пв, надіслане на адресу Товариства листом від 20.10.2017 № 1-292/80-1464 та отримане 26.10.2017 року, від ПАТ «Миколаївгаз», з приводу наведеного порушення, жодної інформації, заперечень чи пояснень на адресу Відділення надано не було.

Не надійшло на адресу територіального відділення жодних додаткових пояснень або ж заперечень від заявників: гр. *«(інформація з обмеженим доступом)»* та гр. *«(інформація з обмеженим доступом)»*, на подання з попередніми висновками у справі, які були надіслані на їх адресу листами від 20.10.2017 року № 1-292/140-1463 та від 20.10.2017 року № 1-292/140-1462 – відповідно.

В той же час, на засіданні адміністративної колегії територіального відділення представником ПАТ «Миколаївгаз» були викладені усні заперечення щодо висновків територіального відділення про наявність порушення законодавства про захист економічної конкуренції. При цьому, наведені представником Відповідача пояснення та обставини зводяться до того, що споживачі, на переконання Відповідача, добровільно за власний кошт бажали встановити нові газові лічильники і відмовлялися від ремонту за рахунок газорозподільного підприємства. Слід відзначити, що за своїм змістом такі доводи вже надавалися Відповідачем раніше й були розглянуті та досліджені територіальним відділенням у ході провадження справи, виходячи із зібраних у справі доказів. Їх аналіз засвідчив відсутність будь-яких належних підтверджень таким доводам, тому вони не

можуть розглядатися як такі, що спростовують висновок відділення про вчинення Товариством порушення, про яке йдеться у даному рішенні.

Присутня на засіданні адміністративної колегії заявниця – гр. *«(інформація з обмеженим доступом)»* у повному обсязі підтримала позицію територіального відділення у цій справі.

Відповідно до частини третьої статті 13 цього Закону, зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку забороняється і тягне за собою відповідальність згідно з законом.

Згідно пункту 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», порушенням законодавства про захист економічної конкуренції є зловживання монопольним (домінуючим) становищем.

За вчинення порушення, передбаченого пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», відповідно до абзацу другої частини першої, абзацу другої частини другої статті 52 цього Закону, органи Антимонопольного комітету України накладають штрафи на суб'єктів господарювання – юридичних осіб у розмірі до десяти відсотків доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф.

Згідно даних Звіту про фінансові результати дохід (обсяг виручки) ПАТ «Миколаївгаз» від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за 2016 рік складає 396 283 (триста дев'яносто шість мільйонів двісті вісімдесят три тисячі) гривень (лист ПАТ "Миколаївгаз" від 13.02.2017 №Мк007-ЛВ-2305-0217).

При визначенні розміру штрафу враховані наступні обставини, зокрема:

- Відповідач раніше притягувався до відповідальності за порушення законодавства про захист економічної конкуренції;
- Відповідачем не визнано факту вчинення порушення;
- порушення носить системний, масовий характер та стосується інтересів широкого кола споживачів.

Виходячи з наведеного, на підставі статей 12, 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», статті 48 Закону України «Про захист економічної конкуренції», пункту 11 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23.02.2001 №32-р, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30.03.2001 за №291/5482, (зі змінами і доповненнями), пункту 33 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19.04.1994 №5, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 06.05.1994 за №90/299, із змінами та доповненнями, адміністративна колегія Миколаївського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України

ВИРІШИЛА:

1. Визнати ПАТ «Миколаївгаз» (54003, м. Миколаїв, вул. Погранична, 159, код ЄДРПОУ: 05410263) таким, що з січня 2015 року по теперішній час 2017 року в територіальних межах міста Миколаєва та Миколаївської області, де розташовані мережі, що належать або використовуються (експлуатуються) Товариством, займає монопольне (домінуюче) становище на ринку розподілу природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ, оскільки на цьому ринку в нього немає жодного конкурента.

2. Визнати дії ПАТ «Миколаївгаз» щодо переказання на побутових споживачів витрат із забезпечення комерційного обліку природного газу, в той час, коли законодавством передбачено забезпечення комерційного обліку природного газу для таких споживачів за

рахунок газорозподільного підприємства, порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченим пунктом 2 статті 50, частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» у вигляді дій суб'єкта господарювання, який займає монопольне (домінуюче) становище на ринку, що призвели до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку

3. За вчинення порушення, зазначеного в пункті 2 цього рішення, накласти на ПАТ «Миколаївгаз» штраф відповідно до абзацу другого частини другої статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у розмірі 68 000 (шістдесят вісім тисяч) гривень.

4. Зобов'язати ПАТ «Миколаївгаз» припинити порушення законодавства про захист економічної конкуренції, викладене в пункті 2 цього рішення, шляхом забезпечення виконання вимог законодавства, якими врегульовано проведення процедури перевірки та ремонту лічильників обліку газу, власниками яких є споживачі, а також їх заміни у разі необхідності, про що повідомити територіальне відділення у двомісячний термін з дня одержання цього рішення.

5. Зобов'язати ПАТ «Миколаївгаз» усунути наслідки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, викладеного в пункті 2 цього рішення, шляхом вжиття заходів, спрямованих на компенсацію споживачам необґрунтовано понесених ними витрат з організації комерційного обліку природного газу у власних помешканнях протягом 2015-поточного періоду 2017 років, про що періодично (раз у квартал, станом на 30 число останнього місяця кварталу) повідомляти територіальне відділення протягом року з дня отримання цього рішення.

Відповідно до частини третьої статті 56 Закону України «Про захист економічної конкуренції» штраф підлягає сплаті у двомісячний строк з дня одержання рішення.

Відповідно до частини восьмої статті 56 Закону України «Про захист економічної конкуренції» Товариство зобов'язано протягом п'яти днів з дня сплати штрафу надіслати до територіального відділення документи, що підтверджують сплату штрафу.

Рішення адміністративної колегії Миколаївського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України може бути оскаржено до господарського суду Миколаївської області у двомісячний строк з дня його одержання.

Особи, яким заподіяно шкоду внаслідок порушення законодавства про захист економічної конкуренції, наведеного у даному рішенні, можуть звернутися до господарського суду із заявою про її відшкодування у порядку, передбаченому статтею 55 Закону України "Про захист економічної конкуренції".

**Голова адміністративної колегії
Миколаївського обласного
територіального відділення
Антимонопольного комітету України**

В. Харченко